

מראה

כ"ד בטבת התשע"א - 7.1.2011 - 31.12.2010
גליון 130

סילופי הליבה

"הקו הירוק" מעולם לא נקבע כקו גבול ותביעותיהם של הפלסטינים בעניין הפליטים הן חסרת בסיס, גם חוקית וגם היסטורית
עמנואל נבון

מרבית הדיפלומטים והעיתונאים חוזרים שוב ושוב על כך שעל מנת להשיג הסדר שלום, על ישראל והפלסטינים לדון ב"נושאי הליבה" כמו גבולות ופליטים. אך בשני הנושאים, השקרים – ההיסטוריים והמשפטיים – הפכו לאמיתות מוסכמות.

בסוגיית הגבולות, האמת המוסכמת היא שעל ישראל "לשוב לגבולות 1967". יתר על כן, הרשות הפלסטינית מבקשת מן העולם להכיר במדינה פלסטינית "בגבולות 1967". אלא ש"גבולות 1967" מעולם לא היו קיימים. ב-1949 יצרו הסכמי רודוס את קווי שביתת הנשק בין ישראל ובין ירדן, שעל פי דרישתה של ירדן הוגדרו כ"זמניים", וחסרי משמעות פוליטית או חוקית, וזאת כדי שלא תהיה להם השפעה על מו"מ עתידי בעניין הגבולות. קווי שביתת הנשק לא ייצגו אלא את הקווים של התפרסות הכוחות שהיו מעורבים בעימות ביום שהוכרזה הפסקת האש. הקו סומן על המפות שהוצמדו להסכמי רודוס בעט ירוק, ומכאן שמו "הקו הירוק".

החלטה 62 של מועצת הביטחון של האו"ם (מה-16 בנובמבר, 1948) הדגישה את זמניותם של קווי שביתת הנשק שהושגו "בתקופת המעבר לשלום קבע בארץ ישראל". משמעות הדברים הייתה אז, כפי שהיא כיום, כי גבולות הקבע העתידיים יידונו במסגרת הסכם שלום, וכי אלה יהיו שונים מקווי שביתת הנשק. כפי שהסביר השופט סטיבן שוּנְגֶל (בעבר נשיא ביה"ד הבינ"ל): "הסכמי שביתת הנשק מ-1949 שימרו במפורש את תביעותיהם הטריטוריאליים של כל הצדדים, ולא התיימרו לקבוע גבולות סופיים ביניהם". זוהי הסיבה שהחלטת מועצת הביטחון 242 (מה-22 בנובמבר, 1967) קוראת לנסיגת ישראל "משטחים" לגבולות מוכרים ובני הגנה, ולא לקווי שביתת הנשק הזמניים מ-1949 שאינם בני הגנה.

בנושא הפליטים, הדעה המוסכמת היא כי תביעותיהם של הפלסטינים מוצדקות חוקית והיסטורית, אך יישומן המעשי עלול לטרפד את פתרון שתי המדינות. אלא שהאמת היא כי תביעותיהם של הפלסטינים בעניין הפליטים הן חסרת בסיס, גם חוקית וגם היסטורית.

הגדרות כפולות ומוסר כפול

הפלסטינים טוענים כי לפי החלטות האו"ם זכאים פליטים פלסטינים "לשוב" לישראל. זה לא נכון. להחלטת האסיפה הכללית של האו"ם מס' 194 (מה-11 בדצמבר, 1948), כמו לכל החלטותיה של האסיפה הכללית, אין על פי המשפט הבינ"ל תוקף מחייב. החלטות אלה הן בגדר המלצות בלבד. בהחלטה 194 נאמר בין היתר כי "לא להפליטים המבקשים לחזור לבתיהם ולחיות בשלום עם שכניהם, יתאפשר לעשות כן". כיצד ייתכן כי "פליטים" כאלה יחיו כיום בשלום עם שכניהם, יותר מ-60 שנה אחרי שהוריהם והורי הוריהם עזבו? כמו שאמר אבא אבן, "מאות אלפי אנשים יוכנסו למדינה אשר לקיומה הם מתנגדים ולהשמדתה הם שואפים ומחויבים".

תביעותיהם של הפלסטינים בנושא הפליטים אינן רק חסרות בסיס חוקי. הן מהוות גם אבסורד היסטורי. התקופות הערבית נגד ישראל של 1948 יצרה בעיית פליטים כפולה. כ-900 אלף יהודים גורשו ממדינות ערביות ומוסלמיות, בעוד ש-600 אלף ערבים ברחו מן המנדט הבריטי. טרגיות ככל שתהיינה, שתי הבעיות הללו היוו אז כ-3 אחוזים מכלל אוכלוסיית הפליטים בעולם. אך בעוד שבשאר הפליטים בעולם טיפלה נציבות האו"ם לפליטים (UNHCR), הרי שלמען הפלסטינים הוקמה סוכנות מיוחדת – אונר"א. נציבות האו"ם לפליטים מגדירה פליט כמי שנמצא מחוץ למדינת הלאום שלו כתוצאה מגירוש, אך אונר"א מרחיבה הגדרה זו גם לצאצאיו של פליט. זו הסיבה שמספר הפליטים ברחבי העולם התמעט מ-60 מיליון בשנת 1948 ל-17 מיליון כיום, בעוד שמספרם של ה"פליטים" הפלסטינים עלה מכ-600 אלף ב-1948 לכ-7 מיליון כיום.

אילו ויתר האו"ם על הסטנדרטים הכפולים שלו, "בעיית הפליטים הפלסטיניים" הייתה נפתרת בקלות. מ-600 אלף פליטי 1948 חיים כיום כ-100 אלף, ומרביתם – זקנים, ולישראל לא הייתה שום בעייה לשלבם בתחומיה. זאת, בעוד שאילו יושמה ההגדרה של אונר"א על 25 מיליוני הפליטים שנוצרו מחלוקת הודו ב-1947, על 15 מיליון הפליטים הגרמנים שנמלטו ממזרח אירופה ב-1945, או על מיליון וחצי הפליטים של הסכסוך בין יוון

וטורקיה מ-1922, הרי שעשרות מיליוני "פליטים" גרמנים היו אמורים "לשוב" לפולין והיה על מאות מיליוני "פליטים" לחצות את הגבול בין הודו ובין פקיסטן.

הפלסטינים מבקשים לפלוש לישראל עם צאצאיהם (או כאלה הטוענים שהם צאצאים) של הפליטים הערבים מ-1948, אך הם מסרבים לקלוט אפילו פליט יהודי אחד למדינה הפלסטינית שהם מעוניינים להקים. דורות של יהודים התגוררו בשלום ובאין מפריע בחברון. הפוגרום שעשו הערבים ב-1929 רוקן את חברון מיהודיה. אך בעוד שהערבים שוללים את זכותם של היהודים שהוריהם נרצחו ב-1929 מלשוב לבתיהם, הם דורשים כי צאצאיהם של הפליטים הערבים שברחו בגלל מלחמת התוקפנות הערבית ב-1948 ישובו לאזור שהוא כיום מדינת ישראל.

מצב אבסורדי ובלתי מוסרי זה מעורר את השאלה של מיעוטים במסגרת "פתרון שתי המדינות". מדוע שיהיה מיעוט ערבי במדינה היהודית ולא יהיה מיעוט יהודי במדינה הערבית? הרי יש הינדים בפקיסטן, ומוסלמים – בהודו. כ-20 אחוז מאזרחי ישראל הם ערבים, אך הפלסטינים אינם מוכנים להשלים עם קיומו של מיעוט יהודי כלשהו. יתר על כן, ב-25 בדצמבר הצהיר יו"ר הרשות הפלסטינית מחמוד עבאס בפני עיתונאים, כי לא יהיה מקום לישראלים במדינה פלסטינית.

על דיפלומטים ועיתונאים מערביים לשאול את עצמם מדוע הם סובלים חוסר סובלנות ערבית זו. כמו כן עליהם לתת דין וחשבון על כך שהם "מכבסים" את התעמולה הפלסטינית. כי שום סוגייה מ"סוגיות הליבה" לא תיפתר, כל עוד היא מבוססת על סילופים היסטוריים ומשפטיים.